

dominikanaca te svim svojim silama brani prava Indiosa.

Bartolome de Las Casas, španjolski dominikanac (Sevilla 1484. — Madrid 1566) pripada povijesnom trenutku kada je bijeli čovjek po prvi put obišao Zemlju i proglasio se njezinim gospodarom. Kao sin sudionika Kolumbovog epohalnog putovanja i otkrića *Novog svijeta* (1492.), Las Casas nakon završenih studija i sam odlazi u Ameriku. Na otoku Haiti 1502. postaje vlasnikom *encomiende*, tj. posjeda na kojem je domorodačko stanovništvo bilo besplatna radna snaga evropskim doseljenicima. Uočivši tragične posljedice sudara civilizacija na američkom kontinentu, Las Casas se odriče *encomiende* i postaje odlučni branitelj slobode ljudskih prava američkih Indiosa. Najprije kao svećenik, a zatim i kao dominikanac, Las Casas će pola stoljeća neumorno dokazivati da su američki starosjedioci razumom i slobodom obdarena bića „za koja je Krist prolio svoju krv“ i da su „po božanskom pravu pod zaštitom Crkve“, a da je za španjolskog kralja „bolje izgubiti sve prekomorske posjede nego da se u njegovo ime čine tolike i tako strašne nepravde“ nevinim Indiosima. Kao njihov zastupnik na španjolskom dvoru i član *Vijeća za Indije*, Las Casas je isposlovao proglašenje *Novih zakona* (1542.), koji Indiosima garantiraju prava slobodnih vazala španjolske krunice.

Las Casasovo *Kratko izvješće o uništenju Indija* predstavlja svojevrsni bestseler španjolske književnosti i po broju izdanja dolazi odmah poslije Cervantesova *Don Kihota*. *Kratko izvješće* donosi retrospektivni pogled na budućnost čovječanstva i indikator je mnogih društvenih problema koji su se pojavili u naše doba, jer samokritički ili kritički gleda na ideje i događaje od općeljudskog značenja, prije svega kao reakcija na nepoštivanje osnovnih ljudskih prava. Svaka epoha, takoreći svaki narod, nazire u ovom Las Casasovom djelu rješenje svojih problema. Tako je katalonsko izdanje (Barcelona, 1946.) poziv rodoljubima u borbu za samoupravu, a posljednja njemačka (Frankfurt 1966.), nizozemska (Amsterdam 1969.) i engleska izdanja (New York 1974.) koriste *Kratko izvješće* kao pretekst da svjetsku javnost upozore na probleme vijetnamskog rata i bezobzirnog zatiranja Indiosa u praušumama Brazila. U japanskom izdanju on

je predstavljeno kao historijska podloga u borbi za zaštitu prirode. Las Casas je ovim i drugim svojim djelima (Povijest Indija, O bogatstvima Perua, Apologetska povijest, itd.) česta tema književnog stvaranja u Evropi i u Americi. U svom romanu *Las Casas pred Karlom V.*, *Prizori iz vremena konkvistadora* katolik Reinhold Schneider daje vrlo smionu kritiku nacističkog režima prikazujući Karla V. kao antitezu Hitlera. Ovaj je roman objavljen i u Mussolinijevoj Italiji (Milano 1942.).

Kao veliki prijatelj i zaštitnik Indiosa, koji je osobno poznao prilike na području Antila i Srednje Amerike od Meksika do Venezuele, Las Casas u *Kratkom izvješću* živopisno prikazuje prirodne ljepote Novog svijeta, materijalno bogatstvo i velike gospodarske mogućnosti tih plodnih prostranstava, plemenitost Indiosa i njihovu bogatu duhovnu kulturu, ne propustivši pritom naglasiti kako su ljepota i bogatstvo ovih krajeva probudili niske porive u evropskih osvajača, koji su američke starosjedioce „protiv svake pravednosti ubijali, palili, pekli na ražnju, bacali krvoločnim psima ili ih sasijecali mačem, ne štedeći pritom ni djecu, ni starce, ni trudnice“. *Kratko izvješće* je izazov svakom imperijalizmu i krik čovjeka željna slobode. Nije stoga nikakvo čudo da su Las Casasovo ime i njegove zasluge u borbi za ljudska prava istaknuti 1789. u poznatoj deklaraciji da „se svi ljudi rađaju i jesu slobodni i jednakih prava“.

Knjiga je bogato ilustrirana te posjeduje kronološki pregled događaja vezanih uz Las Casasov život i otkriće Amerike (str. 160.—177.) i kazalo osobnih i zemljopisnih imena i pojmova (str. 179.—185.). Na sajmu knjiga u Beogradu nagrađena je za ukusnu opremljenost.

A. REBIĆ

PRIRUČNA BIBLIJSKA KONKORDANCIJA, Novi Sad, Dobra vest, 1982, 288 str., 400 din.

Knjigu je izdala Baptistička teološka škola u Novom Sadu za svoje studente i propovjednike, što se posebno vidi iz činjenice da nisu uzete u obzir deuterokanonske knjige Starog Zavjeta, Biblijska konkordancija je abecedni

popis riječi ili tema u Svetom pismu. Ovo je verbalna konkordancija, priređena doslovnim preuzimanjem teksta *Biblije* izdane u Zagrebu 1968. (i više puta ponovo tiskane). Ekumenski je značajno da kršćani nekatolici u našoj zemlji u ovoj konkordanciji donose prijevod Svetog pisma na suvremeni hrvatski jezik koji su priredili katolički bibličari uz suradnju književnika različitog životnog usmjerenja. Priređivači doduše u predgovoru ističu da postoji potreba konkordancije na cirilici i da bi za to bio najprikladniji Vuk-Daničićev prijevod. Nisam siguran da bi se to pastoralno znanstveno isplatilo, jer – uza sve zasluge Daničića i Vuka – danas je to zastarjeli prijevod promatran sa stajališta hebrejskog i grčkog izvornika, te pogotovo sa stajališta današnjeg hrvatskog i srpskog jezika.

Ovo je *priručna* konkordancija Starog i Novog zavjeta. U samom pojmu ovakve vjerske knjige uključen je ograničen prostor i izbor natuknica. Priređivači kažu u predgovoru da su odabrali temeljne riječi (ne pojmove!), te se morali ograničiti na važnije tekstove. Iz predgovora je važna napomena o svršenim i nesvršenim glagolima u tekstu hrvatskog prijevoda, jer je to specifično naša odlika (i teškoća) koja ne postoji u grčkom tekstu *Biblije*, niti većini stranih jezika. U slučaju da citaoci ne nađu traženi tekst pod glagolom koji pretpostavljaju, trebaju potražiti sličan glagol s prefiksima *na-*, *po-* i *sl.* To sam ja uspješno okušao na glagolu „učiti“ te imenici „nauka“ tražeći u Pavlovim poslanicama tekstove o predaji i predanoj nauci.

Priređivači nadalje upozoravaju da zbog ograničenog prostora jedan tekst nije mogao biti ponavljan na više mjesta, prema različitim ključnim riječima u istoj rečenici. Zato pri traženju treba pokušati s barem tri ključne riječi iz teksta za koji smo sigurni da negdje stoji u Svetom pismu ali nismo sigurni u kojoj knjizi ili poglavlju, a zanima nas neposredni kontekst i cjelovita izreka. Spremao sam jednom predavanje redovnicama o ženama u Isusovoj pratnji i u prvoj Crkvi. Polazna zgodna bio mi je izvještaj u Lk 8,1–3, a poslušao sam se knjigom J. Ernst: *Das Evangelium nach Lukas*. Autor je naveo neka mjesta u Djelima apostolskim i Pavlovim poslanicama, ali ne

sva. Znao sam da Pavao jednoga od svojih suradnika potiče na ustrajnost u proučavanju Svetog pisma kako su ga od djetinjstva naučile njegova baka i majka. Znao sam da se jedna od njih zvala Loida a druga Eunika. Htio sam pronaći to mjesto u Novom zavjetu. Ne nadoh ih u *Priručnoj konkordanciji* pod natuknicom „majka“, a natuknica „baka“ uopće ne postoji. Našao sam ih pod natuknicom „Eunika“ koja me uputila na 2 Tim 1,5.

Zbog priručnog opsega knjige priređivači su morali *odabirati* u mnoštvu tekstova. Može im se prigovoriti zašto pod natuknicom „tijelo“ nema Rim 12,5 te, 1 Kor 12,13 i drugdje gdje je riječ o svim kršćanima kao jednom tijelu, i to tijelu u Kristu. Neki od ovih tekstova nalaze se pod natuknicom „krštenje“, ali ne svi ekleziološki važni tekstovi. Pod natuknicom „tijelo“ nema nadalje tekstova o Isusovu euharistijskom tijelu, iako se neki od njih nalaze pod natuknicom „krv“. Postoji natuknica „pijetao“, ali ne i „Petar“. Prigovora ove vrste mogli bismo još navesti. Neki su izbori rezultat konfesionalne pripadnosti priređivača.

Ključne natuknice ipak nisu izostavljene. Tako smatram vrlo uspješima natuknice: „Bog, dan, grijeh, ići, ime, krv, ljubiti, milost, otac, pasti/pastir, radost/radovati se, sluga/poslužiti, znak, žena, život/živjeti, žrtva“. Možda je ipak trebalo neke teološki nevažne natuknice izostaviti te povećati broj tekstova za važne natuknice, npr: „izderati, konj, lupnuti, očinjiti, pas, pijetao, sažgati, vrc, zmijski“.

Priručna biblijska konkordancija neophodna je knjiga za studente teologije, katehete, propovjednike i sve čitaoce koji žele brzo pronaći biblijske citate važne za osobni život i vjerničko djelovanje u svijetu. Koliko znam, ovo je prva tiskana konkordancija na hrvatskom kojoj možemo ponešto prigovoriti, ali nam je neophodna za brzo i lagano pronalaženje svetopisamskih tekstova. Kao katolički svećenik i bibličar toplo je preporučujem katoličkim čitaocima. Deuterokanonske knjige Staroga zavjeta ne sadrže važnih dogmatskih tekstova, pa nije velika šteta što nisu iz njih navodeni tekstovi, uzimajući u obzir „priručnost“ ove konkordancije.

Dr.Mato ZOVKIC